

Prof. Dr. Mehmet ŐŐSMAN

EĞİTİME GİRİŞ

Yeni YÖK Tanımına Uygun **22.** Baskı

Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN

EĞİTİME GİRİŞ

ISBN 978-605-241-409-5
DOI 10.14527/9786052414095

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayineimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ağustos 2006, Ankara
22. Baskı: Ekim 2021, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Tarcan Matbaacılık Yayın. San. - Murat Tarcan
İvedik Cad. No: 417 Yenimahalle/ANKARA
Kızılbey Vd 8230201756
Tel: (0312) 384 34 35
Faks: (0312) 384 34 37

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 47663

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Bu kitabı, geleceğin idealist öğretmen adaylarına ithaf ediyorum.

Prof. Dr. Mehmet ŐŐMAN

İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini EskiŐehir’de tamamladıktan sonra 1976 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1976–1986 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli eğitim kurumlarında on yıl öğretmenlik yaptı. Eğitim Yönetimi, TeftiŐi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalında, 1986 yılında Anadolu Üniversitesinde yüksek lisansını; 1993 yılında Hacettepe Üniversitesinde doktorasını tamamladı. Aynı anabilim dalında 1997’de doçent, 2003 yılında profesör oldu.

1986–1995 yılları arasında Anadolu Üniversitesinde görev yapan yazar, 1995 yılında EskiŐehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakóltesi Eğitim Bilimleri Bölümüne atandı. Eğitim Fakóltesinin kuruluş çalışmalarını yürüttü ve 1998 yılında Eğitim Fakóltesine atandı. 2003–2005 yılları arasında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapan yazar, dönüŐte tekrar EskiŐehir Osmangazi Üniveritesinde görevine devam etti. Mart 2012 tarihinden itibaren YÖK Yürütme Kurulu Üyeliđine seçildiğinden EskiŐehir Osmangazi Üniversitesinden ayrılmıŐ olup halen YÖK Yürütme Kurulu Üyesi olarak görevine devam etmektedir.

Yazarın, Örgüt Kültürü, Örgütler ve Kültürler, Öğretim Liderliği, Eğitimde Mükemmellik Arayışı, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, kitaplarının yanında Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi, Eğitim Planlaması ve Ekonomisi, Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı, Bir İnsan Olarak Okul Müdürü, Okul Törenleri adlı kitapların ortak yazarı, Eğitim Tarihi adlı kitabın editorü, Sınıf Yönetimi kitabının da editörleri arasında yer almaktadır. Yazarın eğitimle ilgili ulusal ve uluslararası çeşitli dergilerde yayımlanmıŐ makaleleri, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli bilimsel toplantı ve kongrelerde sunulmuŐ bildirileri bulunmaktadır.

ÖN SÖZ

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından eğitim/egitim bilimleri fakültele-
rinde ve öğretmen yetiştirme programlarında 1990'lı yılların ortasında gerçekle-
ştirilen yeniden yapılanma çalışmaları sonucunda, 1998–1999 öğretim yılından iti-
baren hazırlanan eğitim programları uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra 2006
yılında bu programlar, tekrar gözden geçirilip yeniden düzenlenmiş, 2006–2007
öğretim yılından itibaren de uygulanmaya başlanmıştır. Daha önceki programlar-
da Öğretmenlik Mesleğine Giriş adı altında yer alan dersin adı, yeni düzenlemede
Eğitim Bilimine Giriş olarak değiştirilmiştir. Öğretmen yetiştirme programlarında
2018 yılında yapılan güncelleme çalışmaları sonucunda ise söz konusu ders, Eği-
time Giriş adı altında yer almış, ayrıca dersin içeriğinde de kısmi güncellemeler
yapılmıştır.

Bu dersin amacı, öğretmen adaylarına eğitimin çeşitli yönlerini, eğitim sis-
temini ve öğretmenlik mesleğini kısaca tanıtmaktır. Dersin tanımında, eğitimin
temel kavramları, amaçları ve işlevleri; bir öğrenme ortamı olarak okul ve sınıf;
eğitimin diğer alanlarla ilişkileri, tarihi, sosyal, politik, hukuki, felsefi, psikolojik,
ekonomik temelleri; eğitimde araştırma yöntemi, öğretmenlik mesleği, Türk eği-
tim sistemi, yirmi birinci yüzyılda eğitimde yeni yönelimler konuları yer almak-
tadır.

Bu kitabın hazırlanmasında konuların ayrıntısına girmeden eğitimin çeşitli
yönleri, eğitim sistemi ve öğretmenlik mesleği, ana çizgileriyle tanıtılmaya çalışıl-
mıştır. Bu kitabın içinde yer alan konular, sonraki dönemlerdeki bazı dersler kap-
samında daha ayrıntıda ele alınacaktır. Kitabın yazımında olabildiğince anlaşılır
bir dil kullanılmıştır. Her bölümün sonunda o bölümle ilgili çoğu Türkçe kaynak-
lardan oluşan bir kaynak listesi verilmiştir. İlgi duyan okuyucuların bu kaynakları
inceleyerek konuları daha ayrıntılı olarak öğrenebileceği düşünülmüştür.

Kitabın bundan sonraki baskılarının, öğretim elemanlarından, öğrencilerden
ve okuyuculardan gelecek yapıcı eleştiriler ve katkılar doğrultusunda daha elverişli
hale gelebileceği düşünülmektedir. Kitabın bu baskısının düzenlenmesinde kat-
kılarından dolayı Prof. Dr. Engin Karadağ ve Dr. Zeki Öğdemir, Pegem Akademi
takımına teşekkür eder, kitabın öğrencilere, öğretim elemanlarına ve okuyuculara
yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN

Ankara 2021

İÇİNDEKİLER

Ön Söz..... v

1. BÖLÜM

EĞİTİMİN TEMEL KAVRAMLARI

Öğrenme Amaçları.....	1
Bölümün İçindekiler	1
İnsan ve Eğitim	3
Bir Hizmet Alanı ve Konusu Olarak Eğitim	4
Sosyalleşme ve Kültürlenme Süreci Olarak Eğitim.....	5
Bilim ya da Çalışma Alanı Olarak Eğitim	5
Eğitim Konuları ve Türleri	6
Eğitimle İlgili Bazı Kavramlar.....	6
Eğitimle İlgili Bazı Tanım ve Sınıflamalar.....	7
Sosyal Bir Kurum Olarak Eğitim ve Okul.....	9
Eğitim Programı	11
Öğrenme ve Öğretme	13
Öğrenme Teorileri.....	13
Öğretim Stratejileri	14
Öğretim Yöntemleri	15
Öğretim Teknikleri.....	17
Öğrenme Stratejileri.....	18
Tartışma ve Araştırma Soruları	18
Değerlendirme Soruları.....	19
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	24

2. BÖLÜM

EĞİTİM VE OKULUN AMAÇ VE İŞLEVLERİ

Öğrenme Amaçları.....	25
Bölümün İçindekiler.....	25
Eğitimin Diğer Bilim Alanlarıyla İlişkisi.....	26
Eğitimin Temel Amaç ve İşlevleri.....	27
Okulun Temel Amaç ve İşlevleri.....	29
Eğitim ve Okulun Amaç ve İőleviyle İlgili Sınıflamalar.....	31
Eğitimin Bireysel Amaç ve İşlevleri.....	33
Eğitimin Sosyal-İnsani Amaç ve İşlevleri.....	33
Eğitimin Kültürel Amaç ve İşlevleri.....	34
Eğitimin Politik Amaç ve İşlevleri.....	34
Eğitimin Teknik-Ekonomik Amaç ve İşlevleri.....	35
Eğitimin Pedagojik Amaç ve İşlevleri.....	35
Eğitimin İşlevleri Açısından Bazı Okul Akımları.....	36
Tartışma ve Araştırma Soruları.....	38
Değerlendirme Soruları.....	39
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar.....	44

3. BÖLÜM

ÖĞRENME ORTAMI OLARAK OKUL VE SINIF

Öğrenme Amaçları.....	45
Bölümün İçindekiler.....	45
Okul ve Sınıfın Fiziksel Ortamı.....	46
Okul ve Sınıfın Sosyal Ortamı.....	46
Okul ve Sınıfın Psikolojik Ortamı.....	47
Okul ve Sınıf Yönetimi.....	47
Okul ve Sınıf Kuralları.....	49
Okul ve Sınıfta İletifim Süreci.....	50
Okul ve Sınıfta Zaman Yönetimi.....	51
Okul ve Sınıfta Davranışın Yönetimi.....	52
Bir Öğretim Lideri Olarak Öğretmen.....	55

Sınıfta Etkili Öğretmen Davranışları	56
Sınıfta Olumsuz Öğretmen Davranışları.....	58
Etkili Bir Eğitimin ve Okulun Özellikleri.....	59
Tartışma ve Araştırma Soruları	60
Değerlendirme Soruları.....	61
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	66

4. BÖLÜM

EĞİTİMİN TARİHİ TEMELLERİ

Öğrenme Amaçları.....	67
Bölümün İçindekiler	67
Avrupa'da Eğitimin Tarihi Geçmişi.....	68
Doğu Toplumlarının Tarihinde Eğitim	70
Türkiye'de Eğitimin Tarihi Gelişimi	72
Türklerde İslamiyet Öncesi Dönemde Eğitim	72
Türklerde İslamiyet Sonrası Dönemde Eğitim	73
Selçuklu Devleti Döneminde Eğitim	73
Osmanlı Devleti Döneminde Eğitim	74
Cumhuriyet Sonrası Türkiye'de Eğitim.....	80
Tartışma ve Araştırma Soruları	81
Değerlendirme Soruları.....	82
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	87

5. BÖLÜM

EĞİTİMİN SOSYAL TEMELLERİ

Öğrenme Amaçları.....	89
Bölümün İçindekiler	89
Eğitimin Toplumsal Yönleri	91
Sosyal Bir Varlık Olarak İnsan.....	91
Toplum İçinde İnsanın Eğitimi.....	92

Toplumlarla İlgili Bazı Sınıflamalar	93
Bazı Toplumsal Süreçler ve Eğitim	93
Sosyal Yapı ve Eğitim	93
Sosyalleşme ve Eğitim	94
Sosyal Tabakalar ve Eğitim	95
Sosyal Hareketlilik ve Eğitim	96
Sosyal Kontrol ve Eğitim	97
Sosyal Bütünleşme ve Eğitim	98
Sosyal Değişme ve Eğitim	99
Teknolojik Değişmeler ve Okul	102
Sosyal Değişme Sürecinde Türk Eğitim Sistemi	103
Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi	104
Aile ve Eğitim	105
Tartışma ve Araştırma Soruları	107
Değerlendirme Soruları	108
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	113

6. BÖLÜM

EĞİTİMİN HUKUKİ TEMELLERİ

Öğrenme Amaçları	115
Bölümün İçindekiler	115
Hukuk ve Eğitim	116
Bazı Uluslararası Belgelerde Eğitim	116
İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde Eğitim	117
Çocuk Hakları Sözleşmesinde Eğitim	117
Türk Anayasalarında Eğitim	119
Milli Eğitimle İlgili Bazı Yasalar	121
Tevhid-i Tedrisat Kanunu	121
Milli Eğitim Temel Kanunu	121
Türk Milli Eğitiminin Amaçları	122
Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri	123
Eğitimle İlgili Diğer Yasal Belirleyiciler	126

Yükseköğretimle İlgili Yasalar.....	127
Tartışma ve Araştırma Soruları	128
Değerlendirme Soruları.....	129
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	134

7. BÖLÜM

EĞİTİMİN POLİTİK TEMELLERİ

Öğrenme Amaçları.....	135
Bölümün İçindekiler	135
Politika ve Eğitim	136
Eğitim Politikaları	136
Politik Sistemler ve Eğitim	137
Siyasal Kurum ve Eğitim	137
Demokrasi ve Eğitim.....	139
Politika Oluşturma Aracı Olarak Milli Eğitim Şûraları	140
Politika Oluşturma Birimi Olarak Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.....	141
Kalkınma Planlarında Eğitim Politikaları.....	141
Politika Oluşturma ve Uygulama Organı Olarak Hükümet	143
AB Sürecinde Türkiye’de Eğitim Politikaları.....	144
Türkiye Ön Ulusal Kalkınma Planı.....	145
Orta Vadeli Programlarda Eğitim Politikaları.....	146
Tartışma ve Araştırma Soruları	151
Değerlendirme Soruları.....	152
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	157

8. BÖLÜM

EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ

Öğrenme Amaçları.....	159
Bölümün İçindekiler.....	159
İnsan ve Ekonomi.....	161
Ekonomi İçinde İnsan.....	161
Beşeri Sermaye Kavramı.....	162
Eğitim ve Kalkınma.....	164
Eğitim ve Ekonomik Büyüme.....	165
Eğitimin Yatırım ve Tüketim Özelliği.....	166
Eğitimin Finansmanı.....	167
Eğitim Harcamaları.....	167
İř Gücü Planlaması.....	170
Eğitim Ekonomisi.....	172
Eğitimin Bir Hizmet ve Mal Olması.....	172
Eğitim Talebi ve Özellikleri.....	173
Eğitim Arzı ve Özellikleri.....	176
Eğitimin Piyasası.....	176
Eğitimin Maliyeti.....	177
Eğitimin Bireysel ve Toplumsal Getirileri.....	179
Eğitimin Dışsallıkları.....	181
Tartışma ve Araştırma Soruları.....	182
Değerlendirme Soruları.....	183
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar.....	188

9. BÖLÜM

EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

Bölüm Amaçları.....	189
Bölümün İçindekiler.....	189
Felsefenin Başlıca Çalışma Alanları.....	191
Bazı Felsefi Akımlar ve Eğitime İlişkin Tezleri.....	193
İdealist Felsefe.....	194

Realist Felsefe	195
Pragmatik Felsefe.....	196
Varoluşçu Felsefe	197
Analitik Felsefe	198
Bazı Eğitim Akımları	198
Daimicilik (Perennializm).....	199
Esasicilik (Essentializm).....	199
İlerlemecilik (Progressivizm).....	200
Yeniden Kurmacılık (Reconstructionizm).....	201
Varoluşçu Eğitim	202
İdeoloji ve Eğitim.....	206
Türkiye Eğitim Sisteminin Felsefi Temelleri.....	207
Tartışma ve Araştırma Soruları	208
Değerlendirme Soruları.....	209
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	214

10. BÖLÜM

EĞİTİMİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ

Öğrenme Amaçları.....	215
Bölümün İçindekiler	215
Psikoloji ve Eğitim.....	217
Gelişimle İlgili Temel Kavramlar.....	218
Gelişim ve Gelişme.....	218
Büyüme ve Olgunlaşma.....	218
Hazırbulunuşluk.....	219
Öğrenme	219
Gelişimin İlkeleri	220
Gelişimi Etkileyen Etmenler	221
Kalıtım	221
Çevre	221
Bedensel Gelişim	222
Doğum Öncesi Dönem.....	222

Bebeklik Donemi (0-2 Yaş)	223
Çocukluk Donemi (2-6 Yaş)	223
İlkogretim Donemi (6-12 Yaş).....	224
Ergenlik Donemi (12-18 Yaş)	224
Bilişsel Gelişim.....	225
Duyusal-Motor Donemi (0-2 Yaş)	225
İşlem oncesi Donem (2-7 Yaş)	225
Somut İşlemler Donemi (7-11 Yaş).....	226
Soyut İşlemler Donemi (12-18 Yaş)	226
Piaget'in Bilişsel Gelişim Donemleri ve zellikleri	227
Ahlak Gelişimi	228
Gelenek oncesi Duzey.....	228
Geleneksel Duzey	229
Gelenek Sonrası Duzey	229
Kişilik Gelişimi	230
Psiko-Seksüel Gelişim.....	230
Psiko-Sosyal Gelişim.....	231
ogrenme Süreci	233
Refleksler	233
İçgüdüler.....	233
ogrenme ogretme Teorileri	234
Davranışçı Yaklaşım	235
Klasik Koşullanma	236
Edimsel Koşullanma	236
Gözlem Yoluyla ogrenme	237
Bilişsel Yaklaşım.....	237
Bilgiyi İşleme Kuramı.....	238
Yapısalcılık ya da Yapılandırmacılık Kuramı	239
Çoklu Zekâ Kuramı.....	239
ogrenmeyi Etkileyen Etmenler	241
Hazırbulunuşluluk.....	241
Olgunlaşma	241
Motivasyon.....	241

Dikkat.....	242
Pekiştirme.....	242
Aktif Katılım	242
Zaman	242
Tartışma ve Araştırma Soruları	243
Değerlendirme Soruları.....	244
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	249

11. BÖLÜM

BİR MESLEK OLARAK ÖĞRETMENLİK

Öğrenme Amaçları.....	251
Bölümün İçindekiler	251
Öğretmenlik Mesleği.....	253
Öğretmenlik Mesleğinin Bazı Özellikleri.....	254
Öğretmenlerin Hizmet Öncesinde Yetiştirilmesi.....	256
Öğretmen Adaylarının Seçilmesi	257
Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri.....	260
Öğretmen Yeterlikleri	261
Öğretmenlerin Yeterlik Alanları.....	261
Milli Eğitim Şûralarında Öğretmen Yetiştirme Konusu	263
Bir Öğretmende Bulunması Beklenen Genel Özellikler	264
Öğretmenin Rollerini	266
Öğretmenin Görevleri	267
Öğretmenlerin Hizmet İçinde Yetiştirilmesi	267
Öğretmenlerin Meslek Örgütleri.....	269
Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sistemi	270
Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmede Gelişmeler.....	271
Öğretmen Yetiştirme Çalışma Grubu.....	273
Tartışma ve Araştırma Soruları	274
Değerlendirme Soruları.....	275
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	280
Ek 1	282

Milli Eğitim Bakanlığınca Geliştirilen Öğretmen Yeterlikleri.....	282
Ek 2.....	288
Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmenin Kısa Tarihçesi.....	288
Okulöncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme	288
Temel Eğitim Birinci Kademeye (İlkokul) Öğretmen Yetiştirme	289
Temel Eğitim İkinci Kademeye (Ortaokul) Öğretmen Yetiştirme.....	292
Ortaöğetime (Liselere) Öğretmen Yetiştirme	294

12. BÖLÜM

EĞİTİMDE ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Öğrenme Amaçları.....	295
Bölümün İçindekiler	295
Eğitimde Araştırma Yöntemi	297
Bilim ve Bilimsel Bilgi.....	297
Bilim ve Paradigma	299
Bilim ve Teori.....	300
Bilimsel Yöntem.....	300
Bilimsel Araştırma Türleri.....	301
Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması	302
Bilimsel Araştırmanın Aşamaları.....	303
Araştırma ile İlgili Kaynakların Taranması.....	303
Araştırma Probleminin Belirlenmesi.....	304
Araştırmanın Önemi	305
Sayıtlar	305
Sınırlılıklar.....	305
Tanımlar.....	306
Yöntem	306
Araştırma Modeli	306
Evren	307
Örnekleme.....	307
Verilerin Toplanması.....	307
Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi.....	308

Eğitim Araştırmalarında Veri Toplama Yolları	310
Verilerin Analizi ve Yorumu	311
Sonuçlar ve Öneriler	312
Araştırma Raporunun Yazılması	312
Ek:.....	313
Tartışma ve Araştırma Soruları	315
Değerlendirme Soruları.....	316
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	321

13. BÖLÜM

TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI

Öğrenme Amaçları.....	323
Bölümün İçindekiler	323
Türkiye Eğitim Sisteminin Yapısı	325
MEB Merkez Teşkilatı.....	327
Hizmet Birimleri.....	329
Bakan.....	330
Bakan Yardımcıları.....	330
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.....	330
Bakanlık Müşavirliği	331
Teftiş Kurulu Başkanlığı	332
Strateji Geliştirme Başkanlığı.....	333
Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği	333
Özel Kalem Müdürlüğü.....	333
Milli Eğitim Şûrası.....	333
MEB Taşra (İl ve İlçe) Örgütü.....	334
MEB İl Örgütü	334
MEB İlçe Örgütü	335
MEB Yurt Dışı Örgütü.....	335
Örgün Eğitim	335
Türkiye Eğitim Sisteminde Okul Yapısı.....	336
Türk Eğitim Sisteminde Örgün Eğitim Kademeleri	337

Temel Eğitim	337
Okul Öncesi Eğitim.....	337
Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi	338
Okul Öncesi Eğitimin Amaçları.....	338
Okul Öncesi Eğitim Kurumları	339
Okul Öncesi Eğitimin Önemi.....	340
İlkokul ve Ortaokul	340
İlkokul ve Ortaokulun Gelişimi.....	341
İlköğretim Amaçları.....	341
Ortaöğretim	342
Ortaöğretimin Gelişimi.....	342
Ortaöğretimin Amaçları.....	342
Ortaöğretim Kurumları.....	343
Genel Ortaöğretim	343
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim.....	344
Özel Eğitim.....	345
Özel Eğitime Muhtaç Bireyler.....	345
Özel Eğitimin Gelişimi	346
Özel Eğitim Kurumları	346
Yükseköğretim	348
Yükseköğretimin Gelişimi.....	348
Yükseköğretimin Amaçları	348
Yükseköğretim Kurumları.....	349
Yaygın Eğitim	349
Yaygın Eğitimin Gelişimi.....	350
Türkiyede Yaygın Eğitimin Gelişimi.....	350
Yaygın Eğitimin Amaçları Ve İşlevleri.....	352
Yaygın Eğitim Veren Kurumlar	353
Tartışma ve Araştırma Soruları	354
Değerlendirme Soruları.....	355
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar	359

14. BÖLÜM

EĞİTİMDE YENİ YÖNELİMLER

Öğrenme Amaçları.....	361
Bölümün İçindekiler.....	361
Yirmi Birinci Yüzyılda İnsan ve Toplum.....	362
Bilim Anlayışındaki Değişmeler ve Eğitim.....	363
Eğitimde Yeni Değerler.....	363
Eğitimde Geleneksel ve Yeni Değerler.....	365
Eğitim ve Öğrenmede Yapılandırıcılık.....	366
Öğrenmeyle İlgili Yeni Yaklaşımlar.....	368
Çoklu Zekâ Kuramı.....	368
Eleştirel ve Yaratıcı Düşünce.....	369
Küreselleşme ve Eğitim.....	370
Bilgi Toplumunda Eğitim.....	372
Eğitim ve Hayat Boyu Öğrenme.....	373
Sanayi Toplumu ve Bilgi Toplumu Eğitimi.....	375
Türkiye Eğitim Sistemi Yönünden Sonuçlar.....	375
Modern Eğitim ve Okula İlişkin Bazı Eleştiriler.....	378
Tartışma ve Araştırma Soruları.....	382
Değerlendirme Soruları.....	383
Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar.....	388

1. BÖLÜM

EĞİTİMİN TEMEL KAVRAMLARI

Öğrenme Amaçları

Bu bölüm sonunda;

- eğitimle ilgili temel kavramları tanıyacak,
- eğitimin farklı tanımlarını öğrenecek,
- öğretim ve öğrenmeyle ilgili temel kavramların anlamını bilecek,
- eğitim ve öğrenme sürecini analiz edebileceksiniz.

Bölümün İçindekiler

- İnsan ve Eğitim
- Bir Hizmet Alanı ve Konusu Olarak Eğitim
- Sosyalleşme ve Kültürlenme Süreci Olarak Eğitim
- Bilim ya da Çalışma Alanı Olarak Eğitim
- Eğitim Konuları ve Türleri
- Eğitimle İlgili Bazı Kavramlar
- Eğitimle İlgili Bazı Tanım ve Sınıflamalar
- Sosyal Bir Kurum Olarak Eğitim ve Okul
- Eğitim Programı
- Öğretme ve Öğrenme
- Öğrenme Teorileri
- Öğretim Stratejileri
- Öğretim Yöntemleri
- Öğretim Teknikleri
- Öğrenme Stratejileri

- Tartışma ve Araştırma Soruları
- Değerlendirme Soruları
- Yararlanılan ve Yararlanılabilecek Kaynaklar

İNSAN VE EĞİTİM

Bu kitapta insanın eğitiminden söz edilmiştir. İnsan, yaratılmışlar içinde *en mükemmel* varlık olup geliştirilebilir bir potansiyele sahip olarak dünyaya gelir. İnsanın içinde yer aldığı kültür, ortam ve yaşantıların zenginliğine göre, çeşitli yönlerden gelişimi ve eğitimi farklılaşır.

İnsan, genel olarak antropolojinin çalışma konusu olup çeşitli bilim alanları tarafından *biyolojik, sosyal, kültürel, psikolojik, ekonomik* bir varlık olarak görülür. Buna göre insan, felsefede düşünen bir varlık; sosyolojide sosyal bir varlık; biyolojide konuşan bir hayvan; ekonomide üreten ve tüketen bir varlık, dinler tarafından da inanan bir varlı olarak tanımlanır. Bu farklı tanımların her biri, karmaşık ve çok boyutlu bir varlık olan insana farklı açılardan yaklaşır. İnsanın sadece bir özelliğini ya da boyutunu öne çıkararak onu anlamak ve açıklamak mümkün değildir. Eğitimin konusu olarak insan, anlam, değer ve sembol oluşturan; yaşadığı dünyayı da bunlara göre algılayıp yorumlayarak düzenleyen bir varlık olarak tanımlanabilir.

İnsanın fiziksel varlığının ötesinde üç boyutundan söz etmek mümkündür. Bunlar; *insanın doğası, kişilik özellikleri ve kültürüdür*. Birincisi, insan türüne özgü, insanlar arasındaki ortak olan özellikleri ifade eden insan doğası ya da fitrattır. Örneğin, bütün insanlar korkar, sevmek ve sevilme isterler. İkincisi, her insanı, diğerlerinden ayıran farklı kişilik özellikleridir. Kimi insanlar duygusal, kimi insanlar ise bazı konularda daha zeki ve yetenekli olabilirler. Üçüncüsü ise her insanın kendine özgü ve içinde yer aldığı insan topluluklarıyla paylaştığı kültürüdür.

Kültür, gerek birey gerekse bir insan grubu açısından, insanlar tarafından oluşturulan maddi ve manevi her şeydir. Eğitimle ilgili bütün uygulamaların temelinde bir insan anlayışı ve felsefesi ile tasarlanan bir toplum projesi vardır. İnsanlar, içinde yer aldıkları farklı sosyal ve kültürel çevrelere göre farklı eğitim yaşantıları, farklı alışkanlıklar, farklı değerler ve tutumlar kazanırlar.

Farklı biçimlerde tanımlanmasına karşılık genel olarak eğitim, *insanın olgun, erdem sahibi, mükemmel bir varlık haline gelme/getirilme süreci olarak görülebilir*. Eğitimle insanın insani özelliklerinin geliştirilmesi, kısaca insanın daha da insanlaştırılması amaçlanır. Eğitimin temel amaçlarından biri, insanın doğuştan sahip olduğu bazı yetenekleri ortaya çıkarmak ve geliştirmektir. Gerçekleştirilecek eğitimin de insanı iyi yönde geliştirmesi beklenir. Eğitimin amacı, sadece insanı bütün yönleriyle geliştirmek olmayıp aynı zamanda onun insani ve nitelikli bir hayat sürdürmesini de sağlamaktır. Bu yönüyle eğitim, değer oluşturma, insanı bu değerler doğrultusunda iyi ve güzele sevk etme, Alois Fischer'in ifadesiyle "geçici arzular dünyasından ebedi değerler dünyasına taşıma" işidir. Şu halde eğitimin asli işlevi, John Dewey ve Farabi gibi düşünce insanlarının da belirttiği gibi ekonomik

olmaktan daha çok ahlakidir. Eğitim, kısaca *bir etkileme ve etkilenme sureci* olarak tanımlanırsa, bu surete verilecek eğitimin amacının, insanı iyi yönde etkileyerek sonuçta olumsuz etkenlerden etkilenmemesini öğretmek olarak görülebilir.

BİR HİZMET ALANI VE KONUSU OLARAK EĞİTİM

Yukarıdaki kısa açıklamalara göre eğitim, insana yönelik bir hizmet olarak görülebilir. Bu hizmetin yerine getirilmesi sürecinde, geniş anlamda bir toplumda yaşayan her birey, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir *eğitici/öğretici* olarak rol aldığı gibi aynı zamanda bir *eğitilen/öğrenen* durumundadır. Buna *sosyal öğrenme sureci* de denir ve bazı teoriler tarafından ayrıntılı biçimde açıklanmaya çalışılır. Kısaca eğitim, hayat boyu devam eden bu karşılıklı etkileşime bağlı olarak bir *insanlaşma veya insanileştirme surecidir*.

İnsanın yeryüzündeki macerasının başlamasıyla birlikte ağlar içinde onun eğitimi konusunda da çok söz söylenip yazılmıştır. Tarihi sure içinde farklı dinler, filozoflar, ideolojiler, felsefe ve düşünce akımları, eğitim hakkında da birtakım tezler ve görüşler ortaya koymuştur. Bunların bir kısmı bu kitabın ileriki bölümlerinde tartışılmıştır. Dn ve bugün olduğu gibi gelecekte de eğitim konusundaki tartışmalar devam edecektir. Değişen bir dünyada ve toplumda, insanın da sürekli bir inşa (oluşum) halinde olduğu düşünülürse, insan ve onun eğitimi konusundaki süregelen tartışmalar doğal karşılanabilir. İşte eğitim, bir bakıma bu sürekli değişme sürecinde insana *yapılan bir yardım* olarak da görülebilir. Bu yardımın temel amacı, insanı bulunduğu noktadan daha farklı, daha iyi bir konuma taşımadır. Bu bakış açısına göre eğitim, aynı zamanda insanı iyi yönde *farklılaştırma sureci* olarak görülebilir.

İçinde yaşadığımız yüzyıl, insani konu ve sorunların ön planda olduğu bir yüzyıl görünümündedir. Günümüzde birçok konuda yapılan tartışmaların merkezinde insan ve onun eylemleri yer almaktadır. Yaşanan birçok toplumsal ve insani sorun da bazı yönleriyle eğitimle ilişkilendirilmektedir. Yani yaşanan çoğu insani ve toplumsal sorunların temelinde insanın eğitiminin söz konusu edildiği görülmektedir. Buna bağlı olarak da eğitim sistemi, eğitim programı, ğretim sureci, okul, ğretmen, eğitim ve okul yönetiminin niteliğinin sorgulandığı gözlemlenmektedir. Aşağıda, eğitimle ilgili yapılan farklı tartışma ve tanımlar biraz daha ayrıntıda açıklanmıştır.